

Praktičan vodič za civilno društvo

PROSTOR ZA DELOVANJE CIVILNOG DRUŠTVA I SISTEM UN ZA ZAŠTITU I UNAPREĐENJE LJUDSKIH PRAVA

UNITED NATIONS

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

Sadržaj

1. O ovom Vodiču	1
2. Akteri civilnog društva i prostor za delovanje civilnog društva.....	3
2.1 Kratak osvrt na sistem Ujedinjenih nacija za zaštitu i unapređenje ljudskih prava	5
3. Uslovi za slobodan i nezavisan rad civilnog društva	7
3.1 Pogodno političko i javno okruženje	7
3.2 Podsticajan pravni okvir	8
3.3 Slobodan protok informacija	9
3.4 Dugoročna podrška i resursi	9
3.5 Zajednički prostori za dijalog i saradnju	9
4. Izazovi sa kojima se suočavaju akteri civilnog društva.....	14
4.1 Mere zasnovane na zakonima i pravilima koja ograničavaju rad civilnog društva	14
4.2 Proizvoljne mere	15
4.3 Vanzakonito uznemiravanje, zastrašivanje i represalije	16
5. Šta ja mogu da učinim? Obraćanje Ujedinjenim nacijama	21
6. Dokumentarni resursi	28
7. Kontaktirajte nas.....	29

“Odlučnost i integritet aktera civilnog društva koji se zalažu za zaštitu ljudskih prava bude u meni, a verujem i u vama, osećaj poniznosti, velike zahvalnosti i daje mi podstrek da istrajem u radu na ostvarivanju jednakih i neotuđivih prava i dostojanstva svih ljudskih bića.”

Zeid Ra'ad Al-Hussein,
Visoki komesar UN za ljudska prava,
oktobar 2014. godine

1. O ovom Vodiču

Slobode izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja i pravo na učešće u javnim poslovima spadaju u ljudska prava koja omogućavaju ljudima da razmenjuju i stvaraju nove ideje, kao i da se udružuju radi ostvarivanja svojih prava. Kroz realizaciju javnih sloboda, mi donosimo informisane odluke o svom društvenom i ekonomskom razvoju. Ova prava nam omogućavaju da učestvujemo u građanskim aktivnostima i gradimo demokratska društva. Ograničavanjem ovih prava podriva se naš zajednički napredak.

Ovo je šesti u nizu praktičnih vodiča o ljudskim pravima za civilno društvo Kancelarije visokog komesara za ljudska prava (OHCHR) i treba ga posmatrati u kontekstu „širenja demokratskog prostora“, kao jednog od tekućih tematskih prioriteta OHCHR-a.

U ovom Vodiču se posebno obrađuju pitanja koja se odnose na rad aktera civilnog društva (ACD). Na početku je data radna definicija izraza „civilno

društvo“ i „prostor za delovanje civilnog društva“. Zatim je dat prikaz uslova i okruženja neophodnih za postojanje slobodnog i nezavisnog civilnog društva, uključujući i relevantne međunarodne standarde o ljudskim pravima u pogledu sloboda izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja, kao i u pogledu prava na učešće u javnim poslovima.

U Vodiču su navedeni i primeri kako Vlade i ACD rade zajedno na stvaranju prostora za delovanje civilnog društva na unapređenju zaštite svih ljudskih prava (građanskih, kulturnih, ekonomskih, političkih i socijalnih) za sve građane. Prepoznate su prepreke i ograničenja u radu civilnog društva kao što su uznemiravanje, zastrašivanje i represalije prema ACD. Vodič poziva ACD da koriste sistem UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava u svrhu pružanja podrške i zaštite prostora za delovanje civilnog društva na lokalnom nivou. Resursi i kontakt informacije mogu se naći na kraju Vodiča.

Ovaj Vodič je prvenstveno namenjen ACD koji još nisu upoznati sa sistemom UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava. U njegovoj izradi su, svojim priložima i savetima, od samog početka učestvovali različiti ACD.

2. Akteri civilnog društva i prostor za delovanje civilnog društva

„Ako lideri ne slušaju svoj narod, onda će im narod saopštiti šta hoće – na ulicama, trgovima ili, kao što suviše često imamo priliku da vidimo, na bojnopolju. Postoji bolji način. Više učešća. Više demokratije. Veće angažovanje i otvorenost. To znači, maksimalan prostor za delovanje civilnog društva.”

Reči generalnog sekretara UN Ban Ki Muna na samitu održanom na temu podrške civilnom društvu, 23.09.2013. god.

Ovaj Vodič definiše ACD kao pojedince ili grupe koje se dobrovoljno angažuju u formi javnog učešća i akcija oko zajedničkih interesa, ciljeva i vrednosti kompatibilnih sa ciljevima UN: održanje mira i bezbednosti, realizacija razvoja, unapređenje i poštovanje ljudskih prava.

Rad UN na unapređenju života svih ljudi zasnovan je na poštovanju ljudskih prava. A ACD, kako su gore definisani, eksplicitno ili implicitno, kroz sadržaj ili prirodu svog rada, rade na unapređenju i zaštiti ljudskih prava.

ACD rade na unapređenju informisanosti o pravima, pomažu zajednicama da artikuliraju svoje interese, oblikuju strategije, utiču na donošenje politika i zakona i pozivaju na odgovornost. ACD prikupljaju i kanališu stavove zajednica kako bi proces donošenja odluka o javnim politikama bio potpunije informisano. Pored toga, ACD pružaju usluge osobama sa višestrukim faktorima rizika i ranjivosti.

"Svako ima pravo da, **pojedinačno ili u zajednici sa drugima**, unapređuje i teži zaštiti i ostvarivanju ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom i međunarodnom nivou". (član 1, kurziv dodat).

Deklaracija o pravu i odgovornosti pojedinaca, grupa i društvenih organa da unapređuju i štite univerzalno priznata ljudska prava i osnovne slobode, (Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 53/144), koja se obično pominje kao Deklaracija o braniocima ljudskih prava.

Na primer, među aktere civilnog društva spadaju:¹

- ▶ branioci ljudskih prava, uključujući internet aktiviste;
- ▶ organizacije za ljudska prava (NVO, udruženja, grupe za podršku žrtvama);

¹ Working with the United Nations Human Rights Programme, A Handbook for Civil Society, OHCHR, 2008, str. vii.

- ▶ koalicije i mreže (na primer, za prava žena, prava dece, za zaštitu životne sredine, za zaštitu vlasničkih prava nad zemljom, za prava LGBT zajednice, itd.);
- ▶ osobe sa invaliditetom i njihove reprezentativne organizacije;
- ▶ grupe zasnovane na zajednici (domoroci, manjine, seoske zajednice);
- ▶ grupe zasnovane na veri (crkve, religijske grupe);
- ▶ unije (sindikati, kao i strukovna udruženja kao što su udruženja novinara udruženja sudija i advokata, advokatske komore, udruženja sudija za prekršaje, studentske unije);
- ▶ društveni pokreti (pokreti za mir, studentski i prodemokratski pokreti);
- ▶ stručnjaci koji direktno doprinose ostvarivanju ljudskih (na pr. humanitarni radnici, advokati, lekari i zdravstveni radnici);
- ▶ rodbina i udruženja žrtava kršenja ljudskih prava; i
- ▶ javne institucije koje sprovode aktivnosti na unapređenju ljudskih prava (škole, univerziteti, istraživačka tela).

Akteri civilnog društva se aktivno bave rešavanjem problema i pitanjima od značaja za društvo, kao što su:

- borba protiv siromaštva, korupcije i ekonomske nejednakosti;
- pružanje pomoći u slučaju humanitarnih kriza, uključujući oružane sukobe;
- unapređenje vladavine prava i odgovornosti;
- unapređenje javnih sloboda;
- zalaganje za transparentnost državnih budžeta;
- zaštita životne sredine;
- ostvarivanje prava na razvoj;
- osnaživanje lica koja pripadaju nacionalnim manjinama i drugim ugroženim grupama;
- borba protiv bilo kog oblika diskriminacije;
- pružanje podrške u prevenciji kriminala;
- unapređenje korporativne društvene odgovornosti;
- borba protiv trgovine ljudima;
- osnaživanje žena;
- borba protiv govora mržnje;
- osnaživanje mladih;
- unapređenje socijalne pravde i zaštite potrošača;
- pružanje socijalnih usluga.

ACD su aktivni na svim nivoima: lokalnom, nacionalnom, regionalnom i međunarodnom.

Prostor za delovanje civilnog društva je mesto koje u društvu zauzimaju akteri civilnog društva; okruženje i okvir u kome civilno društvo obavlja svoje aktivnosti; i odnosi između aktera civilnog društva, države, privatnog sektora i opšte javnosti.

2.1 Kratak osvrt na sistem Ujedinjenih nacija za zaštitu i unapređenje ljudskih prava

Pored obezbeđenja mira i bezbednosti i rada na ostvarivanju razvoja širom sveta, unapređenje i zaštita svih ljudskih prava svih ljudi je jedan od tri stuba Ujedinjenih nacija. Ovo je zacrtano Poveljom UN i međunarodnim pravnom o ljudskim pravima.

UN teži unapređenju i zaštiti ljudskih prava na tri osnovna načina:

1. Kancelarija visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights - OHCHR) je vodeća organizacija u okviru UN koja se bavi unapređenjem i zaštitom ljudskih prava. U svom radu, ona blisko saraduje sa specijalizovanim agencijama, fondovima i programima (npr. Svetska zdravstvena organizacija, Visoki komesarijat UN za izbeglice, UNICEF, Međunarodna organizacija rada, UNESCO, itd.), u cilju postizanja maksimalnih efekata aktivnosti na unapređenju i zaštiti ljudskih prava.
2. Na osnovu međunarodnih sporazuma o ljudskim pravima (paktovi i konvencije) formiraju se paneli nezavisnih eksperata, odnosno ugovorna tela, koja redovno i periodično razmatraju sprovođenje obaveza u pogledu zaštite ljudskih prava u zemljama širom sveta.
3. Formiraju se međuvladina tela ili skupštine koje čine države članice UN u cilju vođenja rasprave o pitanjima i situacijama vezanim za ljudska prava. Primarno međuvladino telo koje je formirano u ovu svrhu je Savet za ljudska prava (u daljem tekstu: Savet). Savetu, između ostalih, u radu pomažu telo nezavisnih eksperata koje se naziva „Specijalne procedure“ i mehanizam nazvan „Univerzalni periodični pregled“.

Ova tri segmenta su nezavisna ali komplementarna.

Bliža objašnjenja ovih mandata i mehanizama možete naći u priručniku *Working with the United Nations Human Rights Programme: A Handbook for Civil Society* (videti odeljak 6. Resursi). Ovaj priručnik je dostupan na šest zvaničnih jezika UN i u Digitalno dostupnom informacionom sistemu (engl. Digital Accessible Information System – DAISY), u CD Rom formatu, na francuskom i engleskom za slabovide. lica koja imaju problema sa vidom ili čitanjem štampanog teksta.

Funkcionisanje mehanizama UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava zasniva se na učešću ACD. Na međunarodnom nivou, civilno društvo doprinosi svojom stručnim znanjem, podizanjem svesti i praćenjem i izveštavanjem o problemima i kršenjima ljudskih prava. ACD pomažu u izradi novih standarda, mehanizama i institucija za zaštitu i unapređenje ljudskih prava, i mobilišu resurse i javnu podršku za rešavanje problema vezanih za ljudska prava.

Inicijative Saveta UN za ljudska prava u vezi civilnog društva

Savet UN za ljudska prava je usvojio nekoliko rezolucija od posebnog značaja za civilno društvo kao što su one koje se odnose na slobodu izražavanja, slobodu udruživanja i mirnog okupljanja, na zastrašivanje i represalije, kao i na braniocce ljudskih prava. Tokom 2013. i 2014. godine, Savet je usvojio rezolucije 27/31 i 24/21 o prostoru za delovanje civilnog društva, uvažavajući „suštinski značaj aktivnog uključenja civilnog društva na svim nivoima u postupke upravljanja i unapređenja dobrog upravljanja, uključujući i putem povećanja transparentnosti i odgovornosti, na svim nivoima, bez čega se ne može zamisliti izgradnja miroljubivog, prosperitetnog i demokratskog društva.

3. Uslovi za slobodan i nezavisan rad civilnog društva

“Slobodno i nezavisno civilno društvo je temelj zdrave, predusretljive vlasti na lokalnom, nacionalnom i globalnom nivou.”

Generalni sekretar UN I Ban Ki Mun, video poruka sa 25.
Sednice Saveta za ljudska prava, mart 2014. god.

Države su, u skladu sa međunarodnim pravnim aktima, obavezne da stvaraju uslove – ekonomske, političke, socijalne, kulturne, zakonske – koji aktivno pomažu u unapređenju sposobnosti i kapaciteta ljudi, pojedinačno ili u zajednici s drugima, da se angažuju u građanskim aktivnostima.

Načela ljudskih prava koja čine okvir odnosa između javnih vlasti i civilnog društva su:

- ▶ **učesće** – Uloga civilnog društva je priznata i akteri civilnog društva su slobodni da postupaju nezavisno i da se zalažu za stavove koji se razlikuju od stavova javnih organa vlasti;
- ▶ **nediskriminacija** – svi akteri civilnog društva su pozvani i omogućeno im je da učestvuju u javnoj sferi, bez diskriminacije po bilo kom osnovu;
- ▶ **dostojanstvo** – javne vlasti i akteri civilnog društva imaju zajednički cilj da poboljšaju život, ali u ostvarenju tog cilja imaju različite uloge. Za ovakav odnos, uzajamno poštovanje je od suštinskog značaja;
- ▶ **transparentnost i odgovornost** – postupanje u javnom interesu zahteva otvorenost, odgovornost, jasnoću, transparentnost i političku odgovornost lica na javnim funkcijama. Ono takođe zahteva i transparentnost i odgovornost ACD –međusobnu kao i prema javnosti.

Ključni uslovi koji čine osnovu dobre prakse:²

3.1 Pogodno političko i javno okruženje - Političko ili javno okruženje koje ceni i podstiče građanski doprinos. U praksi, institucije i zaposleni u javnim službama su predusretljivi prema akterima civilnog društva u redovnoj međusobnoj interakciji.

² Izveštaj Specijalnog izvestioca o situaciji branilaca ljudskih prava, Elementi bezbednog i povoljnog okruženja za braniocce ljudskih prava, A/HRC/25/55.

Tunis - civilno društvo je igralo ključnu ulogu u izgradnji novog Tunisa tako što je učestvovalo u izradi novih zakona i politika od suštinske važnosti za unapređenje ljudskih prava i demokratije. Organizacije civilnog društva su konsultovane prilikom izrade prvih inicijativa tokom demokratske tranzicije, kao na primer, odluke o opštoj amnestiji političkih zatvorenika, kao i zakona o ratifikaciji četiri međunarodna sporazuma (Međunarodna konvencija o zaštiti svih lica od prisilnog nestanka, Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Opcioni protokol uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajući kazni i postupaka i Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda). Organizacije civilnog društva su učestvovala i u uspostavljanju osnovnih demokratskih institucija koje su proglasile novi izborni zakon i usvojile novi zakon o slobodi udruživanja, koji sadrži i odredbu o državnom finansiranju nevladinih organizacija kao i o njihovom finansiranju iz inostranstva. Od usvajanja novog zakona u septembru 2011. godine, u Tunisu je osnovano nekoliko hiljada udruženja. Uloga civilnog društva u izborima 2011. godine, prvim demokratskim i transparentnim izborima u Tunisu, bila je od fundamentalnog značaja. Po prvi put, mobilisano je više od 10.000 aktivista civilnog društva da prate izbore za Konstitutivnu skupštinu, uz pomoć međunarodne zajednice. Civilno društvo, a posebno organizacije žena, zalagali su se da u nacrtu novog Ustava bude predviđena puna ravnopravnost žena i muškaraca i taj Ustav je usvojen velikom većinom glasova članova Konstitutivne skupštine u januaru 2014. godine.

Rezime panel diskusije Saveta za ljudska prava o značaju unapređenja i zaštite prostora za delovanje civilnog društva, A/HRC/27/33.

3.2 Podsticajan pravni okvir - Zakonodavstvo, administrativni propisi i praksa su u skladu sa međunarodnim standardima i štite aktivnosti civilnog društva. Integralni deo ovog okvira čine i pristup pravdi za aktere civilnog društva, nezavisne i efektivne institucije koje se bave ljudskim pravima na nacionalnom nivou kao i pristup međunarodnim mehanizmima za unapređenje i zaštitu ljudskih prava. Dobri zakoni i politike su od vitalnog značaja ali neće imati efekta ako se ne primenjuju na pravilan način.

U **Sloveniji**, pravo na slobodu udruživanja štiti sva udruženja uključujući i ona koja nisu registrovana; a ovim pravom je predviđeno i da pojedinci uključeni u rad neregistrovanih udruženja imaju pravo da slobodno obavljaju svoje aktivnosti, uključujući i pravo da organizuju mirna okupljanja i da u njima učestvuju.

Izveštaj Specijalnog izvestioca UN o pravima na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja, A/HRC/20/27.

U **Libanu i Maroku**, zakonodavstvo ne predviđa da je za prijem sredstava za finansiranje rada organizacija civilnog društva iz zemlje i inostranstva potrebno prethodno odobrenje državnih organa vlasti.

Izveštaj Specijalnog izvestioca UN o pravima na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja, A/HRC/20/27.

3.3 Slobodan protok informacija - Slobodan pristup idejama, podacima, izveštajima, inicijativama i odlukama, što omogućava ACD da se upoznaju i informišu o problemima, da artikuliraju svoje interese, da se konstruktivno angažuju i da doprinesu rešavanju problema.

3.4 Dugoročna podrška i resursi - Mere za izgradnju kapaciteta marginalizovanih grupa da izraze svoje stavove i obezbeđenje pristupa resursima, mestima za okupljanje i tehnologiji za sve ACD.

U **Hrvatskoj**, Vlada je usvojila Kodeks pozitivne prakse, standarda i merila za ostvarivanje finansijske podrške programima i projektima udruženja (2007), kojim su propisana transparentna, osnovna pravila i procedure za javne organe na svim nivoima vlasti za dodelu bespovratnih javnih sredstava.

Evropski centar za neprofitno pravo (European Center for Not-for-Profit Law - ECNL), „Javno finansiranje organizacija civilnog društva: Dobre prakse iz Evropske unije i zapadnog Balkana“, 2011.

3.5 Zajednički prostori za dijalog i saradnju - Omogućiti učešće civilnog društva u procesu donošenja odluka.

Na **Maldivima**, Vlada je 2014. godine omogućila održavanje petodnevne tribine za zagovornike ženskih prava na kojoj su oni imali priliku da razmene i razmotre regionalna iskustva u ostvarivanju rodne ravnopravnosti u islamskom okruženju, zajedno sa regionalnim NVO i međunarodnim organizacijama.

U **Meksiku**, Zakonom o zaštiti branilaca ljudskih prava i novinara iz 2012. godine stvoren je nacionalni mehanizam za zaštitu branilaca ljudskih prava i novinara od pretnji. Ovaj zakon je pripremljen uz učešće aktera civilnog društva i Kongresa, uz podršku međunarodnih NVO i Kancelarije OHCHR u Meksiku.

U **Nepalu** je 2010. godine sačinjen nacrt Zakona o zabrani diskriminacije po osnovu kastinskoj pripadnosti i „nedodirljivosti“, uz učešće civilnog društva, Nacionalne dalitske komisije i kancelarije OHCHR-a u Nepal. Ovaj zakon je usvojen u maju 2011. godine.

Na **Novom Zelandu** je 2011. godine sačinjen nacrt Zakona o invaliditetu, uz učešće Udruženja osoba sa invaliditetom.

Izveštaj Specijalnog izviestioca UN o pravu i slobodi mirnog okupljanja i udruživanja, A/HRC/20/27.

U **Vanuatu** je 2013. godine Vlada formirala odbor za Univerzalni periodični pregled stanja ljudskih prava, čiji potpredsednik je bio predstavnik Udruženja nevladinih organizacija države Vanatu. Pored toga, civilno društvo ima svoje predstavnike i u Nacionalnom odboru za ljudska prava, telu koje je zaduženo za koordinaciju izvršavanja obaveza izveštavanja o stanju ljudskih prava u Vanuatu, kao i za osnivanje Nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava. Organizacije koje rade sa osobama sa invaliditetom bile su u velikoj meri konsultovane prilikom izrade izveštaja Odbora za prava osoba sa invaliditetom 2013. godine.

Međunarodni pravni standardi koji se odnose na rad civilnog društva

Bezbedno i podsticajno okruženje za rad civilnog društva mora biti utvrđeno čvrstim nacionalnim pravnim okvirom, zasnovanom na međunarodnom zakonu o ljudskim pravima.

Slobode izražavanja, udruživanja, mirnog okupljanja i pravo na učešće u javnim poslovima su prava koja omogućavaju ljudima da mobilišu svoje snage u cilju stvaranja pozitivnih promena. Svako ima pravo, pojedinačno ili u zajednici sa drugima, da uživa u ovim pravima. Ona su od suštinskog značaja za građanske aktivnosti.

Većina osnovnih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava sadrži odredbe od neposrednog značaja za zaštitu javnih sloboda i sve se pozivaju na načelo zabrane diskriminacije:

- ▶ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (članovi 19, 20, 21);
- ▶ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima utvrđuje pravo na slobodu mišljenja i govora, mirnog okupljanja i udruživanja, kao i pravo učešća u javnoj sferi (članovi 19, 21, 22, 25);
- ▶ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima obezbeđuje pravo na formiranje ili učešće u radu sindikata kao i na učešće u kulturnom životu (članovi 8, 15);
- ▶ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena utvrđuje pravo žena da učestvuju u političkom, ekonomskom i kulturnom životu (član 3);
- ▶ Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije zabranjuje diskriminaciju u pogledu izražavanja, udruživanja i okupljanja, kao i u pogledu vođenja javnih poslova (član 5);
- ▶ Konvencija o pravima deteta utvrđuje slobodu izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja (članovi 13, 15);
- ▶ Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom garantuje prava i slobodu mišljenja i govora, pristup informacijama, učešće u političkom, javnom, kao i u kulturnom životu (članovi 21, 29, 30);
- ▶ Međunarodna konvencija o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka utvrđuje pravo formiranja i slobodnog učešća u organizacijama i udruženjima koja se protive pokušajima uspostavljanja okolnosti prisilnog nestanka kao i onih koja se bave sudbinom nestalih lica i pružaju pomoć žrtvama prisilnog nestanka (član 24); i
- ▶ Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica utvrđuje pravo udruživanja (član 26).

Slobode izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja i pravo na učešće u javnim poslovima služe kao sredstvo za ostvarivanje mnogih drugih građanskih, kulturnih, ekonomskih, političkih i socijalnih prava. Ova prava osnažuju žene, muškarce i decu da se angažuju u aktivnostima koje dovode do pozitivnih društvenih promena.

Sloboda izražavanja. Sloboda izražavanja podrazumeva pravo da se traže, primaju i saopštavaju informacije i ideje svih vrsta. Tu spadaju i informacije i ideje iz političkog i verskog diskursa, javnih poslova, ljudskih prava, kao i kulturno i umetničko izražavanje. U okviru ove slobode spada i izražavanje koje se može smatrati duboko uvredljivim, uz određena ograničenja (npr. videti Rabatski akcioni plan o zabrani zagovaranja nacionalne, rasne ili verske mržnje koja predstavlja podsticaj na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje, 5.10.2012. godine). Svi oblici izražavanja i načini širenja informacija

su zaštićeni: govorni, pisani i znakovni jezik, kao i neverbalne forme izražavanja poput slika i umetničkih predmeta. Izražavanje je moguće kroz knjige, novine, pamflete, postere, karikature, parole, odeću i pravne podneske. Ono uključuje sve oblike audio-vizuelnih i elektronskih načina izražavanja kao i izražavanje preko interneta.

Sloboda udruživanja. Udruživanje se odnosi na svaku grupu pojedinaca odnosno subjekata, koji zajednički deluju, promovišu, zagovaraju ili brane neku oblast od zajedničkog interesa. U primere slobode udruživanja spadaju mogućnost pridruživanja i učestvovanja – ili izbora da se ne učestvuje – u radu organizacija civilnog društva, klubova, zadruga, NVO, verskih udruženja, političkih stranaka, sindikata, fondacija ili online udruženja. „Mogućnost da se traže, obezbeđuju i koriste resursi je od suštinskog značaja za postojanje i efektivan rad svakog udruženja, bez obzira na njegovu veličinu. Pravo na slobodu udruživanja obuhvata pravo da se traže, primaju i koriste resursi – ljudski, materijalni i finansijski – iz domaćih, stranih i međunarodnih izvora " (A/HRC/23/39, stav 8).

Sloboda mirnog okupljanja. Mirno okupljanje podrazumeva privremeno, nenasilno okupljanje na privatnom ili javnom mestu sa posebnim ciljem. Tu spadaju demonstracije, štrajkovi, šetnje, mitinzi ili boravci na jednom mestu do ispunjenja zahteva.

Pravo na učešće u javnim poslovima. Vođenje javnih poslova je širok koncept koji se odnosi na vršenje političke vlasti, tačnije na vršenje zakonodavne, izvršne i upravne vlasti. Tu spadaju svi aspekti javne uprave, formulisanje i sprovođenje politike na međunarodnom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Učešće se može vršiti preko slobodno izabраних predstavnika ili neposredno, kroz usvajanje ili menjanje Ustava, izradu nacarta zakona i kreiranje politika, kroz odlučivanje o javnim pitanjima na referendumu, učešće na narodnim skupovima koji su ovlašćeni za donošenje odluka o lokalnim pitanjima. Pravo na slobodu okupljanja, uključujući i pravo formiranja i pridruživanja organizacijama i udruženjima koja se bave političkim i javnim pitanjima je od suštinskog značaja za ostvarivanje prava na učešće u javnim poslovima.

Zabrana diskriminacije. Sva gore navedena prava su garantovana svakom pojedincu, bez bilo kakve diskriminacije po osnovu rasne pripadnosti, boje kože, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili drugog mišljenja, rodnog identiteta, nacionalne ili društvene pripadnosti, imovine, rođenja ili drugog statusa. Ova prava se odnose na žene, decu, domoroce, osobe sa invaliditetom, osobe koje pripadaju manjinskim grupama ili grupama kojima pretila opasnost od marginalizacije ili isključenosti, uključujući i žrtve diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, zatim nedržavljanke, uključujući apatride (ljude bez državljanstva), izbeglice ili

migrante, kao i udruženja, uključujući i neregistrovane grupe.

Ovi međunarodni standardi se primenjuju na sve grane javne vlasti: na izvršnu, zakonodavnu i sudsku vlast; na druge javne ili državne organe vlasti na svim nivoima - nacionalnom, regionalnom i lokalnom. Država je takođe u obavezi da štiti pojedince od postupaka privatnih pravnih ili fizičkih lica koji bi mogli da ugroze uživanje ovih sloboda i prava. Država snosi primarnu odgovornost za unapređenje i zaštitu ostvarivanja ovih prava.

Slobode izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja sa sobom nose i posebne obaveze i odgovornosti tako da uživanje navedenih prava istovremeno podleže i određenim ograničenjima. Međutim, ta ograničenja moraju da budu propisana zakonom i ona se utvrđuju isključivo kada je to neophodno u cilju zaštite prava ili ugleda drugih; zaštite nacionalne bezbednosti, ili javnog poretka („ordre public“), javnog zdravlja ili javnog morala. Međutim, navedene osnove za ograničavanje sloboda se ni u kom slučaju ne mogu koristiti kao opravdanje za gušenje višepartijske demokratije i kršenje demokratskih načela i ljudskih prava.

Komiteo za ljudska prava, Opšti komentar br. 34, član 19: Slobode mišljenja i izražavanja, CCPR/C/GC/34; i Opšti komentar br. 25, član 25: Pravo na učešće u javnim poslovima, CCPR/C/21/Rev.1/Add.7. Izveštaji Specijalnog izvestioca UN o pravima na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja, A/HRC/20/27; i A/HRC/23/39.

„Niko od nas, pojedinačno, uključujući i vlade država, nema sve činjenice, najbolje ideje niti zna sve uzroke problema koje pokušavamo da rešimo. Svi mi možemo da imamo samo korist od kolektivne mudrosti. Zbog toga je za nas važno da čujemo mišljenje svih grupa, posebno onih koje su marginalizovane, pre nego što donesemo neku odluku. Na primer, Komiteo za ljudska prava prikuplja informacije iz velikog broja izvora: od samih vlada, Ujedinjenih nacija i civilnog društva. To nam pomaže da donosimo informisane zaključna zapažanja i preporuke na osnovu kojih se izrađuju mape praktičnih koraka koje bi vlade trebalo da preduzmu kako bi svoje zakone i praksu uskladile sa obavezama koje su preuzele ratifikovanjem sporazuma o ljudskim pravima.“

Profesor Ser Najdžel Rodli, predsednik Komiteta za ljudska prava UN,
oktobar 2014. godine

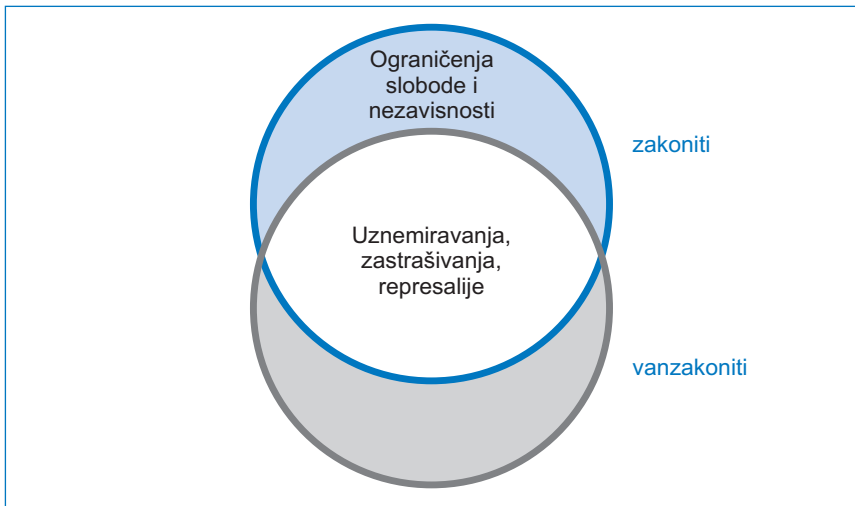

4. Izazovi sa kojima se suočavaju akteri civilnog društva

Akteri civilnog društva na lokalnom, nacionalnom, regionalnom ili globalnom nivou, mogu naići na prepreke koje imaju za cilj sprečavanje, umanjivanje, zaustavljanje ili poništavanje uticaja njihovih legitimnih aktivnosti jer se suprotstavljaju stavovima, politikama i postupcima vlade ili zato što ih kritikuju.

Te prepreke se mogu javiti u obliku ograničenja slobode i nezavisnosti u radu, uznemiravanja, zastrašivanja i represalija (odnosno kažnjavanja ili odmazde) protiv ACD.

Načini da se spreče, umanje, zaustave ili ponište uticaji rada civilnog društva

4.1 Mere zasnovane na zakonima i pravilima koja ograničavaju rad civilnog društva. Zakoni ili propisi mogu da ograniče slobodu i nezavisnost aktera civilnog društva, na primer na sledeće načine:

- ▶ propisivanjem zahteva da se registruju bez pozitivnih koristi (npr. poreskih olakšica),

- ▶ neopravdano krivično gonjenje
- ▶ samovoljna hapšenja i pritvaranja,
- ▶ zabrane putovanja,
- ▶ oduzimanje državljanstva, i
- ▶ proizvoljna ograničenja ili zabrane protesta ili skupova.

U Rezoluciji UN Saveta za ljudska prava 24/21 o stvaranju i održavanju, u pravu i u praksi, bezbednog i podsticajnog okruženja za rad civilnog društva, navodi se: „[u] nekim slučajevima, kroz domaće zakonske i administrativne odredbe... pokušavalo se, ili su iste bile zloupotrebjene sa ciljem da se spreči rad ili da se ugrozi bezbednost civilnog društva na način koji je u suprotnosti sa međunarodnim pravom“.

4.3 Vanzakonito uznemiravanje, zastrašivanje i represalije

Pored zakonom nametnutih ograničenja ili proizvoljne primene zakona, čime se može ograničiti prostor za delovanje civilnog društva, pretnje ili drugi oblici psihološkog pritiska ili fizičkih napada kojima su izloženi ACD ili njihove porodice mogu ih sprečiti da slobodno rade.

Primeri vanzakonitih postupaka:

- ▶ preteće SMS poruke,
- ▶ praćenje,
- ▶ fizički ili seksualni napadi,
- ▶ uništavanje imovine,
- ▶ otpuštanje sa posla ili gubitak prihoda
- ▶ kampanje blaćenja ugleda putem kojih se akteri civilnog društva etiketiraju kao „neprijatelji države“, „izdajnici“, ili „strani plaćenici“,
- ▶ nestanci
- ▶ mučenja, i
- ▶ ubistva.

„Pojedinci i grupe civilnog društva često rizikuju svoje živote kako bi poboljšali život drugih ljudi. Oni jasno iznose svoje stavove čak i kada znaju da zauvek mogu da ih učutkaju. Oni ističu probleme koje drugi ignorišu ili čak i ne znaju da takvi problemi postoje. Oni štite naša prava. Oni zaslužuju da imaju svoja prava.“

Reči generalnog sekretara UN Ban Ki Muna na skupu na visokom nivou u cilju podrške civilnom društvu, 23.9.2013. godine.

“Postupcima uznemiravanja, zastrašivanja i represalija vrši se pritisak na aktiviste koji se bave zaštitom ljudskih prava ili svedoke da ne iznose svoju zabrinutost i da ne sarađuju sa Ujedinjenim nacijama ili drugim međunarodnim akterima. Istovremeno, ovakvi postupci služe za izazivanje straha među opštom populacijom i stvaranje opresivnog okruženja, gušenje sloboda izražavanja, udruživanja i mirnog okupljanja, koje su od suštinske važnosti za postojanje demokratskog društva.”

Ambasador Laura Dupuy Lasserre,
Stalni predstavnik Urugvaja pri Kancelariji UN u Ženevi,
predsednik Saveta za ljudska prava (2011-2012).

Braniteljke ljudskih prava

Braniteljke ljudskih prava (Women human rights defenders - WHRD) su izložene istim vrstama opasnosti kao i muškarci ali, kao žene, one su takođe i meta rodno zasnovanih pretnji i nasilničkog ponašanja. Često se rad WHRDs doživljava i kao suprostavljanje tradicionalnim stavovima o porodici i ulozi žena u društvu, što može da dovede do neprijateljskog stava opšte populacije i organa vlasti prema njima. WHRD su izložene stigmatizaciji i progonu od strane lidera zajednica, verskih zajednica, porodica i uopšte zajednica koje ih, zbog njihovog rada, smatraju pretnjom po veru, čast ili kulturu.

Pored toga, i sam njihov rad i ciljevi kojima teže (na primer, ostvarivanje prava žena ili drugih rodno-zasnovanih prava) takođe ih čine metom napada. Njihove porodice takođe postaju mete pretnji i nasilja čiji je cilj da se WHRD izoluju i zastraše kako bi obustavile svoje aktivnosti. WHRD su više izložene opasnosti od određenih oblika nasilja i drugih kršenja prava, predrasuda, ekskluzije, odbacivanja nego njihove muške kolege. Neophodno je uvažiti ove posebne izazove kako bi se ojačali mehanizmi zaštite i ostale mere, kako na lokalnom, tako i na međunarodnom nivou. Potrebna je brza i sveobuhvatna istraga zastrašivanja, pretnji, nasilja i ostalih oblika zlostavljanja braniteljki ljudskih prava, bilo da su ih počinili državni ili nedržavni akteri.

Generalna skupština UN je 2013. godine po prvi put usvojila jednu rezoluciju o braniteljicama ljudskih prava, Rezoluciju 68/181, u kojoj je izneta posebna zabrinutost zbog sistemske i strukturalne diskriminacije i nasilja sa kojima se suočavaju WHRD iz svih starosnih grupa i kojom se države pozivaju da preduzmu neophodne mere kako bi obezbedile njihovu zaštitu, kao i da u svojim naporima da stvore bezbedno i podsticajno okruženje za zaštitu ljudskih prava integrišu i rodnu perspektivu.

U Obali Slonovače, Zakon o pružanju podrške i zaštite braniocima ljudskih prava iz 2014. godine sadrži mnoga prava utvrđena Deklaracijom o braniocima ljudskih prava, uključujući i pravo na slobodu izražavanja, pravo na formiranje udruženja i nevladinih organizacija, pravo na pristup resursima, pravo na podnošenje informacija međunarodnim telima i pravo na zaštitu od represalija. Ovaj zakon predviđa i obavezu zaštite branilaca ljudskih prava, njihovih porodica i njihovih domova od napada, kao i obavezu vršenja istrage i kažnjavanja za napade koji se dese. Zakon uvažava i posebne pretnje kojima su izložene braniteljke ljudskih prava kao i posebnu potrebu za njihovom zaštitom. Ovaj zakon je naišao na odobravanje kod organizacija civilnog društva, među kojima i Branilaca ljudskih prava Obala Slonovače i Mreže branilaca ljudskih prava zapadne Afrike.

Zastrašivanje i represalije protiv pojedinaca i grupa zbog saradnje sa UN

„Civilno društvo igra suštinsku ulogu u unapređenju rada Ujedinjenih nacija, ne samo u pogledu ljudskih prava već i kada su u pitanju mir, bezbednosti i napredak. Civilno društvo je danas važnije i potrebnije nego ikada. Represalije i zastrašivanje lica koja saraduju sa Ujedinjenim nacijama su neprihvatljive pojave – ne samo zbog toga što nam ta lica pomažu u radu koji nam je poveren u skladu sa Poveljom i Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima – već i zbog toga što te aktivnosti imaju za cilj i da odvrate druge od saradnje sa nama. Mi moramo da preduzmemo mere na svim nivoima kako bismo ojačali demokratske snage.”

Reči generalnog sekretara UN Ban Ki Muna na skupu na visokom nivou u cilju podrške civilnom društvu, 23.9.2013. godine.

“Ujedinjene nacije ne bi mogle da sprovode svoje aktivnosti koje su od neprocenjivog značaja bez onih koji saraduju sa nama. Kada ih zastrašuju ili nad njima sprovode represiju, oni su žrtve, ali smo i svi mi ostali manje bezbedni. Kada dođe do gušenja njihove saradnje, i naš rad u oblasti ljudskih prava biva kompromitovan.”

Reči generalnog sekretara UN Ban Ki-Muna na panel diskusiji na visokom nivou o represalijama, Njujork, 2011. Godine.

Postupci zastrašivanja i represalija nad pojedincima i grupama zbog njihove saradnje sa Ujedinjenim nacijama su posebno šokantni. I pored univerzalnog uvažavanja potreba i prava pojedinaca i grupa da učestvuju u radu u okviru Sistema UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava, i dalje stižu izveštaji o ovakvim postupcima.

Zbog svog angažovanja u okviru mehanizama UN ili saradnje sa zvaničnicima UN (na primer, u formi izjava, podnesaka sastanaka itd.), pojedini akteri civilnog društva mogu se suočiti sa zastrašivanjem ili represalijama kao što su pretnje ili uznemiravanja od strane državnih službenika, na primer kroz javna saopštenja visokih organa vlasti; može im se zabraniti da putuju radi učešća na sastancima; a aktivnosti ACD mogu biti ograničene ili stavljene pod nadzor. Česte su i kampanje blačenja ugleda koje se vode preko društvenih medija, štampe i televizije. Pretnje se upućuju putem telefona, SMS poruka ili u neposrednom kontaktu. Aktere civilnog društva hapse, tuku, muče, pa čak i ubijaju.

Savet za ljudska prava je doneo nekoliko rezolucija o ovom problemu, uključujući i Rezolucije 24/24 i 12/2. Generalni sekretar podnosi godišnje izveštaje o prijavljenim slučajevima represalija zbog saradnje sa UN u oblasti ljudskih prava. I generalni sekretar i visoki komesar za ljudska prava više puta su ponovili da su takve represalije neprihvatljive i da UN moraju da reaguju na takve postupke na jedinstveniji i bolje koordinisan način. I ostali mehanizmi za zaštitu ljudskih prava izneli su javno svoje oštro protivljenje ovakvim represivnim postupcima.

Odredbe sporazuma o ljudskim pravima koje se odnose na represalije

Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima - član 13.

Svaka Država ugovornica je dužna da preduzme sve odgovarajuće mere kako bi obezbedila da pojedinci u njenoj nadležnosti ne budu izloženi lošem postupanju ili zastrašivanju zbog komunikacije sa Komitetom u skladu sa ovim Protokolom.

Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o postupku komunikacije - član 4.

Svaka Država ugovornica je dužna da preduzme sve odgovarajuće korake kako bi obezbedila da pojedinci u njenoj nadležnosti ne budu izloženi kršenju ljudskih prava, lošem postupanju ili zastrašivanju zbog komunikacije ili saradnje sa Komitetom u skladu sa ovim Protokolom.

Opcioni protokol uz Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena - član 11.

Svaka Država ugovornica je dužna da preduzme sve odgovarajuće korake kako bi obezbedila da pojedinci u njenoj nadležnosti ne budu izloženi lošem postupanju ili zastrašivanju zbog komunikacije sa Komitetom u skladu sa ovim Protokolom.

U **Austriji**, stav 18 Zakona o Odboru Zaštitnika prava građana glasi: „Niko ne može biti kažnjen ili na drugi način stavljen u nepovoljan položaj zbog pružanja informacija Podkomitetu za sprečavanje torture, Odboru Zaštitnika prava građana ili komisijama koje je formirao ovaj Odbor.”

U **Crnoj Gori**, član 56. Ustava iz 2007. godine propisuje: „Svako ima pravo žalbe međunarodnim institucijama za zaštitu prava i sloboda garantovanih Ustavom.”

Zakonska i administrativna ograničenja, praćena uznemiravanjem, zastrašivanjem i represalijama, umanjuju konstruktivnu i komplementarnu ulogu civilnog društva kao vladinog partnera. Svi ti postupci imaju za cilj da spreče, umanje, diskredituju, zaustave ili ponište uticaj rada civilnog društva. Neuspeh u zaštiti i unapređenju prostora za delovanje civilnog društva kao i u obezbeđenju bezbednog i podsticajnog okruženja znači da država ne postupa u skladu sa svojim obavezama prema međunarodnom zakonu o ljudskim pravima.

Primarnu ulogu u zaštiti ACD imaju države ali, kada prostor za delovanje civilnog društva, pa čak i sami ACD dođu u opasnost zbog svog rada na unapređenju ljudskih prava, međunarodna zajednica ima zajednički interes i odgovornost da ih podrži i zaštiti.

5. Šta ja mogu da učinim? Obraćanje Ujedinjenim nacijama

Međunarodni pravni okvir za zaštitu ljudskih prava obezbeđuje jedinstvenu platformu kojoj ACD mogu da se obrate za pomoć i smernice. Ovu platformu čine Kancelarija Visokog komesara UN za ljudska prava (OHCHR), ugovorna tela za zaštitu ljudskih prava, i Savet za ljudska prava i njegovi mehanizmi (mandati Posebnih procedura, Univerzalni periodični pregled, itd.).

„Međunarodni standardi u oblasti ljudskih prava obezbeđuju globalni okvir koji omogućava građanskim organizacijama da se bore za primenu međunarodno dogovorenih normi. Ovi standardi, pored toga što daju legitimitet aktivnostima organizacija civilnog društva, pružaju i korisnu platformu za nezavisno praćenje i izveštavanje o izvršavanju obaveza u oblasti ljudskih prava od strane države. Međunarodni mehanizmi za zaštitu ljudskih prava su postali ključna platforma za borbu za stvaranje podsticajnijeg okruženja za rad civilnog društva. U posebno restriktivnim okruženjima, organi UN za zaštitu ljudskih prava obezbeđuju „ključnu ulaznu tačku“ nacionalnim organizacijama civilnog društva koja im omogućava da rade na podizanju svesti i unapređenju dijaloga o osetljivim pitanjima.“

dr. Danny Sriskandarajah,

Generalni sekretar CIVICUS-a: Svetska alijansa za učešće građana,
oktobar 2014. godine.

Postoje dva načina putem kojih mehanizmi UN za ljudska prava mogu da zaštite prostor za delovanje civilnog društva:⁴

Dokumentacija o preprekama i pretnjama prostoru za delovanje civilnog društva i o dobroj praksi. Dokumentacija o ljudskim pravima čini osnovu za intervencije mehanizama UN za zaštitu ljudskih prava. Dobro potkrepljene i proverene informacije ACD čine čvrstu osnovu za preduzimanje mera, pouzdanije su i ubedljivije, teško ih je osporiti, i predstavljaju efektivan način za unapređenje i zaštitu ljudskih prava. ACD se pozivaju da razmenjuju dokumentaciju (npr. u vidu tačnih, činjeničnih informacija, pažljivih analiza i konkretnih preporuka) o preprekama, pretnjama akterima civilnog društva i

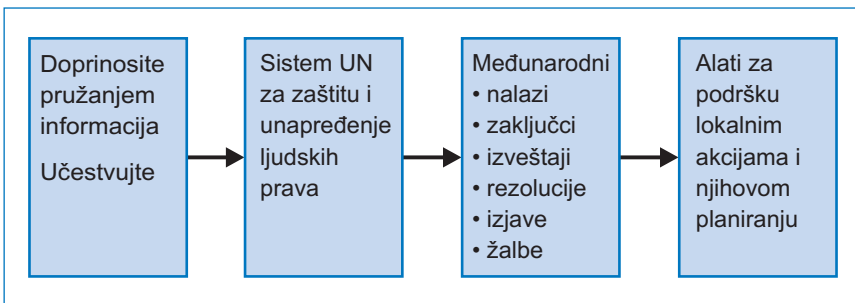
⁴ Čitaoci koji još uvek nisu upoznati sa osnovnim karakteristikama ovih mehanizama se pozivaju da prouče *Priručnik OHCHR-a za civilno društvo – Rad sa programom UN za ljudska prava (Handbook for civil society – Working with the United Nations human rights programme)*. Dalje smernice i savete možete naći u seriji *Praktičnih vodiča za civilno društvo (Practical Guides for Civil Society)*, uključujući i priručnik pod naslovom *Kako pratiti ispunjavanje preporuka Ujedinjenih nacija u oblasti zaštite ljudskih prava (How to Follow Up on United Nations Human Rights Recommendations)*.

njihovom prostoru za delovanje, kao i da saopštavaju primere dobre prakse mehanizmima UN za ljudska prava.

Korišćenje raspoloživog prostora. ACD se pozivaju da koriste mogućnosti za učešće na međunarodnim konferencijama i skupovima ili za posete eksperata. Mogućnosti su dostupne kroz podneske, organizaciju brifinga i umrežavanje među učesnicima u cilju podizanja svesti o problemima civilnog društva, kao i u cilju razmene preporuka i korisnih strategija.

Saradnja sa mehanizmima UN za ljudska prava pruža mogućnost akterima civilnog društva da koriste rezultate tih aktivnosti (npr. međunarodne nalaze i preporuke vladama o pravnim, administrativnim i drugim merama) u svom radu na zaštiti prostora za delovanje civilnog društva i osnaživanju aktera civilnog društva na lokalnom nivou.

Primeri rezultata rada (proizvoda) mehanizama i mandata UN za zaštitu ljudskih prava:

- ▶ zaključne opservacije ugovornih tela kao i Mišljenja i Preporuke o pojedinačnim slučajevima;
- ▶ procene, preporuke i zaključci sadržani u izveštajima o posetama državi, tematski izveštaji i komunikacije o pojedinačnim slučajevima od strane mehanizma Posebnih procedura (nezavisnih eksperata) Saveta za ljudska prava;
- ▶ preporuke iz Univerzalnog periodičnog pregleda;
- ▶ rezolucije i odluke Saveta za ljudska prava i Generalne skupštine;
- ▶ izveštaji istražnih komisija i misija za utvrđivanje činjenica i ostalih ad hoc istražnih mehanizama oformljenih od strane Saveta za ljudska prava;
- ▶ saopštenja generalnog sekretara UN;
- ▶ saopštenja, izveštaji i studije visokog komesara za ljudska prava (npr. izveštaji o aktivnostima na terenu; izveštaji i studije o zemaljskim i

tematskim situacijama naručeni od strane Saveta za ljudska prava ili Generalne skupštine UN);

- ▶ godišnji izveštaji generalnog sekretara o slučajevima zastrašivanja pojedinaca ili grupa i represalija prema njima zbog saradnje sa Ujedinjenim nacijama u oblasti ljudskih prava; i
- ▶ apeli generalnog sekretara, Visokog komesara ili eksperata za ljudska prava upućeni državama u obliku javnih saopštenja.

Ovi nalazi i preporuke mogu biti i moćni alati za pružanje smernica u svrhu podrške i oblikovanja lokalnih aktivnosti, kao i njihove zaštite. Na primer, akteri civilnog društva mogu da:

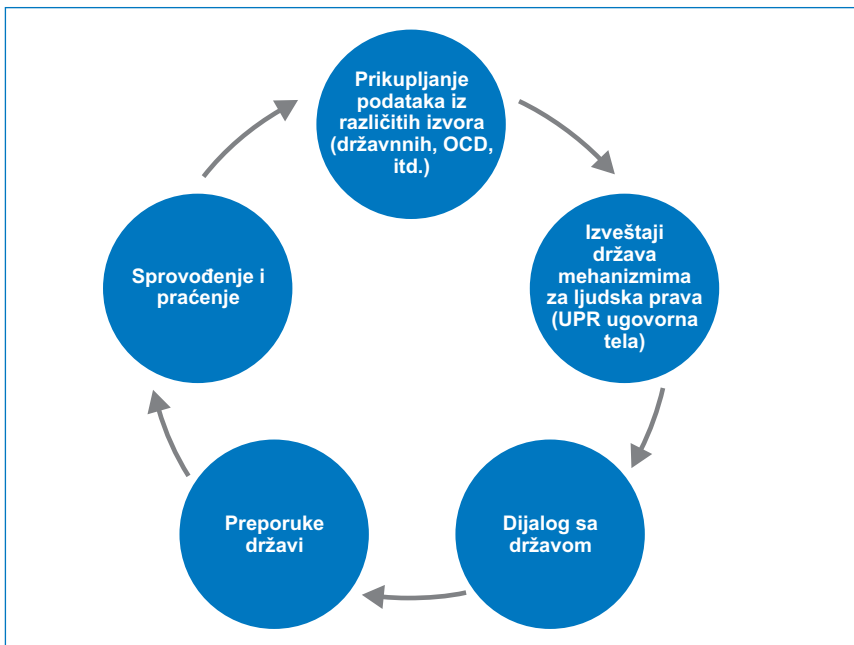
- ▶ rade sa centralnim i lokalnim vlastima na sprovođenju preporuka Sistema za zaštitu i unapređenje ljudskih prava UN;
- ▶ podižu svest lokalnih zajednica o međunarodnim analizama i očekivanjima u pogledu praksi u oblasti ljudskih prava u zemlji;
- ▶ prate i ocenjuju odgovore i mere koje preduzimaju vlasti na centralnom i lokalnom nivou;
- ▶ jačaju postojeće materijale koji se koriste za potrebe zagovaranja uvođenjem autoritativnog i objektivnog jezika, efektivnih strategija i dobrih praktičnih rešenja;
- ▶ mobilišu stavove unutar i među organizacijama civilnog društva, kao i javnost;
- ▶ grade partnerstva;
- ▶ unapređuju kvalitet dijaloga sa predstavnicima državne uprave;
- ▶ pružaju doprinos formulisanoj politici;
- ▶ stvaraju okvir za preduzimanje pravnih radnji/pokretanje sporova;
- ▶ pružaju doprinos u postupcima za praćenje primene preporuka mehanizama zaštite ljudskih prava;
- ▶ vrše procenu i pružaju tehničku pomoć pojedincima koji žele da podnesu pojedinačne pritužbe mehanizmima UN za zaštitu ljudskih prava.

Nalazi UN o drugim zemljama takođe predstavljaju bogate izvore informacija o strategijama koje se odnose na slična iskustva stečena na drugim mestima.

Kako funkcionišu mehanizmi UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava

U načelu, svi mehanizmi UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava postupaju na sličan način u pokušaju da reše pitanja zaštite ljudskih prava. Informacije se prikupljaju i primaju iz velikog broja različitih izvora, uključujući i aktore civilnog društva. Takve informacije se onda analiziraju, unakrsno proveravaju da bi se utvrdila njihova doslednost, pouzdanost i tačnost. Mehanizam tada otvara dijalog, u pisanoj formi ili usmeno, sa državom u cilju pojašnjenja sadržaja prikupljenih informacija. On može državi da uputi preporuke za rešavanje problema i da joj pruži pomoć u sprovođenju preporuka. Potom se prikupljaju dalje informacije u cilju procene napretka u sprovođenju preporuka.

U aprilu 2011. godine, članovi Komiteta predstavnika osoba sa invaliditetom Španije (CERMI) su učestvovali na petoj sednici Komiteta za prava osoba sa invaliditetom (CRPD) i dali svoj doprinos pripremi liste pitanja za razmatranje. Podneli su izveštaj, ukratko informisali Komitet, a zatim su dalje pratili sprovođenje preporuka datih Španiji. Tačnije, CERMI je pokrenuo široku kampanju za vraćanje prava glasa ljudima kojima je to pravo oduzeto zbog njihovog invaliditeta i kojih je u to vreme bilo približno 80.000. Komitet je predložio da „se celokupno relevantno zakonodavstvo revidira kao bi se obezbedilo da sve osobe sa invaliditetom, bez obzira na stepen i prirodu invaliditeta, pravni status ili mesto boravka imaju pravo da glasaju“ (CRPD/C/ESP/CO/1, stav 48). CERMI je pokrenuo nekoliko inicijativa u cilju pružanja podrške izmenama zakona, uključujući i izradu vodiča pod naslovom „Ti imaš pravo da glasaš, i niko to pravo ne može da ti oduzme“, u kome navedeni praktični koraci koje treba preduzeti kako bi se ostvarilo pravo glasa. Zahvaljujući aktivnostima CERMI, Tužilac Vrhovnog suda je naložio regionalnim tužilaštvima da zaštite pravo osoba sa invaliditetom da glasaju. CERMI se zalagao i kod Vlade i Kongresa za izmenu zakonodavstva u skladu sa zaključnim opservacijama CRPD. Predlog izmena je poslat brojnim članovima Kongresa i Vlade.

ACD mogu da iskoriste glas međunarodne zajednice kao podršku nacionalnim strategijama za mobilizaciju građana na lokalnom nivou, kao i da podstaknu javne zvaničnike da se zalažu za zaštitu i unapređenje prostora za delovanje civilnog društva.

Šta ja mogu da uradim?

- ▶ Možete da se informišete i da sa drugima podelite dokumentaciju UN o ljudskim pravima u vašoj zemlji;

<http://www.ohchr.org/EN/Countries/Pages/HumanRightsintheWorld.aspx>

- ▶ Stupite u kontakt sa najbližom kancelarijom OHCHR-a ili kancelarijom Ujedinjenih nacija u vašoj zemlji, i da podelite svoja iskustva o prostoru za delovanje civilnog društva sa odeljenjem OHCHR-a za civilno društvo: civilsociety@ohchr.org
- ▶ Pružite svoj doprinos i učestvujte u radu ugovornih tela za zaštitu ljudskih prava;

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/NgoHandbook/ngohandbook4.pdf>

- ▶ Podnesite pritužbu u skladu sa sporazumom o ljudskim pravima, uključujući, po mogućnosti, i zahteve za donošenje privremenih mera ili preduzimanje hitnih radnji;

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet7Rev.2.pdf>

- ▶ Podnesite pritužbu ekspertima Posebne procedure Saveta za ljudska prava;

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/Pages/Communications.aspx>

- ▶ Podnesite pritužbu Proceduri za žalbe Saveta za ljudska prava.

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ComplaintProcedure/Pages/HRCComplaintProcedureIndex.aspx>

- ▶ Podelite svoje informacije i iskustva u vezi prostora za delovanje civilnog društva na sednicama Saveta za ljudska prava;

http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/PracticalGuideNGO_en.pdf

- ▶ Podelite svoje informacije i iskustva u vezi prostora za delovanje civilnog društva u Univerzalnom periodičnom pregledu vaše zemlje;

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Documents/PracticalGuideCivilSociety.pdf>

- ▶ Pružite detalje i proverene informacije o navodnim slučajevima uznemiravanja, zastrašivanja ili represalija nad nekim pojedincem ili grupom zbog saradnje sa Organizacijom UN, njenim predstavnicima i mehanizmima u oblasti ljudskih prava kao doprinos godišnjem izveštaju Generalnog sekretara o represalijama: reprisals@ohchr.org

- ▶ Pružite svoj doprinos za tematske izveštaje Generalnog sekretara ili Visokog komesara UN za ljudska prava;

- ▶ Pronađite kako da pružite svoj doprinos tematskim i zemaljskim izveštajima Posebnih procedura;

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/NgoHandbook/ngohandbook6.pdf>

- ▶ Unesite svoju email adresu u spisak elektronskih adresa Odeljenja za civilno društvo kako biste redovno dobijali informacije o aktivnostima mehanizama UN za zaštitu ljudskih prava.

<http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>

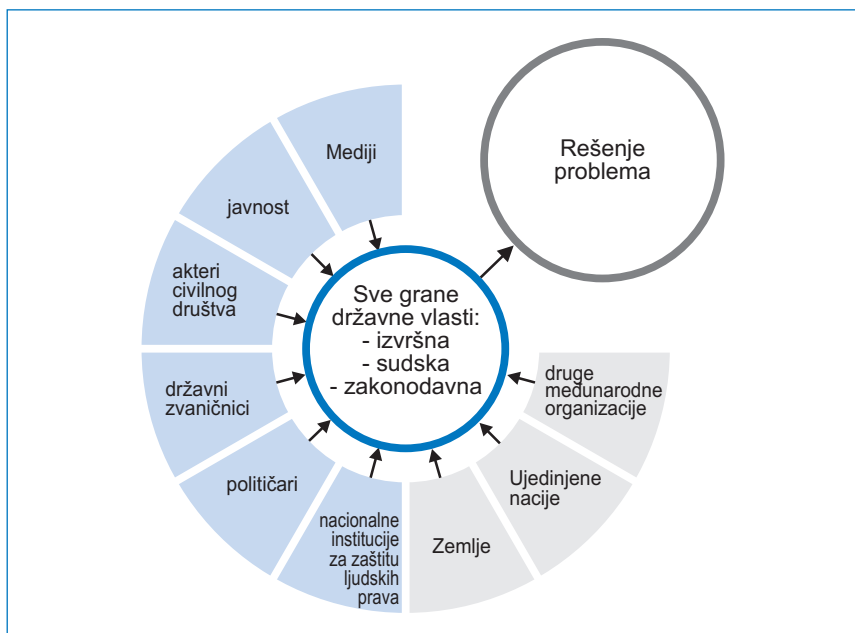

Upravljanje očekivanjima

Za zaštitu i unapređenje sloboda izražavanja, udruživanja, mirnog okupljanja i prava na učešće u javnim poslovima prvenstveno je odgovorna država. ACD, zajedno sa sistemom UN za zaštitu i unapređenje ljudskih prava i drugim akterima mogu da pomognu državi u izvršenju njenih obaveza u ovoj oblasti.

Za uklanjanje prepreka u korišćenju prostora za delovanje civilnog društva koje su zasnovane na zakonu i propisima, obično je potrebno utvrditi duži vremenski period koji je potreban za unošenje izmena, dok postupci kao što su uznemiravanje, zastrašivanje ili represalije zahtevaju hitnu reakciju. U rešavanju konkretnih slučajeva, važno je iskoristiti relevantne mandate i mehanizme UN.

Za postizanje pozitivnih rezultata u bilo kojoj od navedenih situacija, potrebno je uložiti kolektivne napore. U kojoj meri će to biti uspešno obično zavisi od stepena mobilizacije velikog broja aktera: lokalne javnosti, drugih aktera civilnog društva (lokalnih i međunarodnih), nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava, medija, državnih službenika, političara, drugih zemalja, kao i regionalne i međunarodne zajednice.

6. Dokumentarni resursi

Izvori Ujedinjenih nacija

Working with the United Nations Human Rights Programme: A Handbook for Civil Society -

http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/CivilSociety/Documents/Handbook_en.pdf

How to Follow Up on United Nations Human Rights Recommendations - A Practical Guide for Civil Society -

<http://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/HowtoFollowUNHRRecommendations.pdf>

OHCHR Management Plan (2014-2017), Thematic Strategy on Widening the Democratic Space (pp. 72-83) -

http://www2.ohchr.org/english/OHCHRreport2014_2017/OMP_Web_version/media/pdf/10_Democratic_space.pdf

Declaration on Human Rights Defenders -

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/SRHRDefenders/Pages/Declaration.aspx>

Summary of the Human Rights Council panel discussion on the importance of the promotion and protection of civil society space, A/HRC/27/33.

Human Rights Committee, General Comment No. 34, Article 19: Freedoms of opinion and expression, CCPR/C/GC/34.

An assessment of legislation relating to freedom of association, Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders, A/64/226.

A study on women human rights defenders, Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders, A/HRC/16/44.

Elements of a safe and enabling environment for human rights defenders, Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders, A/HRC/25/55.

Ability of associations to access financial resources, Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, A/HRC/23/39.

Reports of the Secretary-General on cooperation with the United Nations, its representatives and mechanisms in the field of human rights (A/HRC/27/38, A/HRC/24/29, A/HRC/21/18, A/HRC/18/19, A/HRC/14/19)

Chapter 16, Engagement and Partnerships with Civil Society, OHCHR Manual on Human Rights Monitoring -

<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Chapter16-MHRM.pdf>

Odabrani izvori civilnog društva i drugi izvori

Checklist of principles and elements for national laws (International Centre for Not-for-Profit Law) -

<http://www.icnl.org/research/library/files/Transnational/checklisten.pdf>

Code of Good Practice for civil society participation modalities in decision-making processes, Council of Europe -

http://www.coe.int/t/ngo/code_good_prac_en.asp

Reprisals Handbook (International Service for Human Rights) -

<http://www.ishr.ch/news/reprisals-handbook>

Enabling Environment Index 2013 (CIVICUS) -

<http://www.civicus.org/downloads/2013EEI%20REPORT.pdf>

7. Kontaktirajte nas

Odsek OHCHR-a za civilno društvo možete kontaktirati mejlom na:

civilsociety@ohchr.org

Telephone: +41 (0) 22 917 9656

Sistem automatske distribucije mejlova Civilnog društva OHCHR primaocima obezbeđuje najnovije informacije i smernice u vezi sa mandatima i mehanizmima zaštite ljudskih prava, kao i podatke o rokovima za podnošenje prijava za fondove, grantove, i stipendije. Ako želite da dobijate ove mejlove prijavite se na internet stranici civilnog društva:

<http://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/CivilSociety.aspx>

